

Länsstyrelsen
Västmanlands län

Skötselplan för naturreservatet Strömsholms kungsladugård i Hallstahammars kommun

Innehåll

BESKRIVNINGSDDEL	2
1. Syfte med naturreservatet	2
2. Uppgifter om naturreservatet	2
3. Beskrivning av området	2
3.1 Topografi och läge	3
3.2 Geologi och hydrologi	3
3.3 Mark- och vattenanvändning	3
3.4 Biologiska bevarandevärden	3
3.5 Kulturhistoriska bevarandevärden	5
PLANDEL	6
4. Skötselplan med bevarandemål och åtgärder	6
Trädklädd betesmark 8 ha.	6
Friluftsliv	7
5. Uppföljning och tillsyn	7
5.1 Uppföljning av skötselåtgärder	7
5.2 Uppföljning av bevarandemål	7
5.3 Tillsyn	7
6. Kostnader och finansiering	7
7. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder	7
8. Referenser	7

BESKRIVNINGSDDEL

1. Syfte med naturreservatet

- bevara och utveckla naturvärden knutna till trädklädda ängs- och betesmarker med ett stort inslag av gamla grova ekar och sällsynta arter.
- bevara och i den mån det är möjligt förnya de viktiga substrat som områdets sällsynta arter är beroende av.
- bevara de upplevelsemässiga värden som är förknippade med äldre kulturlandskap i form av trädklädda betesmarker med ett stort inslag av grova träd.

Syftet ska uppnås genom att:

- områdena hävdas med bete eller slåtter
- utglesning av träd och buskar, samt plantering av ek, sker vid behov
- ekar ges utrymme att utvecklas och bli biologiskt gamla
- skyltar sätts upp och underhålls

2. Uppgifter om naturreservatet

Objektnamn	Strömsholms Kungsladugård
NVR-id	2001345
Skyddsform	Naturreservat
Län	Västmanland
Kommun	Hallstahammar
Karta	Terrängkartan: 10 G NV och 11 G SV
Lägesbeskrivning	2 km väster om Strömsholms slott
Naturgeografisk region	Nr. 24. Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken
Fastigheter	del av Strömsholm 8:1
Ägandeförhållanden	Statligt
Förvaltare	Länsstyrelsen i Västmanlands län
Areal	7 ha
Natura 2000-område	Strömsholms Kungsladugård (SE0250155)

3. Beskrivning av området

Området utgörs av fyra moränkullar som sticker upp ur omgivande leror på urberggrund. Kullarna är bevuxna med gamla grova spärrgreniga ekar, med inslag av enstaka extremt grova ekar med en diameter över 2 meter. Vegetationen på den västligaste åkerholmen är delvis lundartad. De två östligaste holmarna präglas helt och hållet av de gamla vidkroniga ekarna. Den fjärde åkerholmen är mycket liten och marken mellan ekarna är täckt av stenblock i olika storlekar. I området förekommer ett 10-tal sällsynta arter som alla är knutna till de gamla grova ekarna.

3.1 Topografi och läge

Området tillhör den naturgeografiska regionen "Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken". Reservatet ligger ca 2 km väster om Strömsholms slott och utgörs av fyra åkerholmar som omges av åkermark.

3.2 Geologi och hydrologi

Området utgörs av fyra moränkullar som sticker upp i omgivande leror på urberggrund. Marken är stenbunden i dessa moränkullar.

3.3 Mark- och vattenanvändning

Historisk markanvändning

Området har tillhört Strömsholms Kungsgård och äldre kartor visar att ekbackarna tidigare brukades som betesmark (geografisk karta 1722 och arrendekarta 1800-1811). Den västra holmen låg i en oxhage och de östra låg i storängen, men räknades som hagar och ingick i stuteriets ägor. Den norra delen av holmen längst i öster utgjordes av steniga betesbackar, enligt beskrivningen "odugliga backar".

Bebyggelsen i området tillkom i huvudsak efter detta, exempelvis Ängen beläget strax söder om naturreservatet. Häradskartan från 1905-1911 visar att den äldre vägen från Ängen till Strömsholm passerade genom den östra ekbacken.

Avverkning av vissa träd aktualiserades 1947 av arrendatorn som ansåg att en viss avverkning skulle förbättra betet. Detta bedömdes dock då som olämpligt. Området avsattes som domänreservat år 1948, med föreskriften att ingen annan avverkning än torrträd eller starkt torkande träd fick ske. Vid en besiktning 1951 kom man dock fram till att även "stammar som växa invid eller i anslutning till till synes livskraftiga och utvecklingsbara ekar och stå dem till påtagligt till påtagligt förfång må fällas ut". Av beskrivningen av området från denna tidpunkt framgår även att området betades och att det fanns såväl öppnare som slutnare partier. I samband med Domänverkets bolagisering på 1990-talet skyddades området 1996 som naturreservat.

Nuvarande mark- och vattenanvändning

Naturreservat som ägs av fastighetsverket. Naturreservatet omges av åkermark.

3.4 Biologiska bevarandevärden

Bevarandevärdena är i mycket hög utsträckning knutna till den extremt rika förekomsten av gamla grova ekar vilka dominerar trädskiktet i området. Totalt finns ca 110 jätteeckar (grövre än en meter i diameter) i området, varav flera är extremt grova. Många av ekarna är hålträd och här förekommer flera sällsynta skalbaggar och klokrypare som är knutna till gamla hålträd, bland annat läderbagge. På ekarna växer även flera sällsynta lavar som anses vara knutna till gamla grova ekar i halvöppna till öppna hagmarker, se tabell 1. Likaså finns ett antal sällsynta svamparter på stammar, stambaser och grenar. På den västligaste holmen finns inslag av lundflora och hasselbuketter, men i övrigt saknas

naturvärden knutna till slutna miljöer. Även på den västligaste holmen finns flera sällsynta arter knutna till öppna miljöer, tex hjämbrosklav och gul dropplav.

Vegetation, flora och fauna

Rödlistade arter och Natura2000-arter som förekommer i området. EN = starkt hotad art, VU = sårbar art, NT = missgynnad art, DD = kunskapsbrist (Gärdenfors 2010). N2000 = Natura 2000-art (rådets direktiv 92/43/EEG).

Namn	Svenskt namn	Grupp	Anm.	Viktiga levnadsbetingelser
Caloplaca lucifuga	skuggorangelav	Lavar	NT	Gamla grova ekar i halvöppna lägen.
Cliostomum corrugatum	gul dropplav	Lavar	NT	Gamla grova ekar i öppna till halvöppna miljöer
Ramalina baltica	hjämbrosklav	Lavar	NT	Gamla ekar men även på andra ädellövträd. Förekommer i öppna hagmarker, parker och alléer.
Osmoderma eremita	läderbagge	Skalbaggar	NT	Gamla grova ihåliga ädellövträd, främst ek och lind.
Allecula morio	gulbent kamklokrypare	Spindeldjur	NT	Ihåliga grova träd, främst ek
Cryptophagus quercinus	saknas	Skalbaggar	NT	Ihåliga träd, främst ek och asp.
Larca lata	gammelekklokrypare	Spindeldjur	NT	Mycket gamla hålekar.
Haploporus tuberculosus	blekticka	Svampar	NT	Ek, främst på grövre, nyligen döda eller försvagade grenar.
Fistulina hepatica	oxtungssvamp	Svampar	NT	Gamla grova ekar
Grifola frondosa	korallticka	Svampar	NT	Nedbrytare i dolda rötter och i basen av levande och döda grova ekar.
Inonotus dryadeus	tårticka	Svampar	VU	Nedbrytare av stambaser av gamla, levande ekar i ängsekskog, hagmark, löväng och park.
Phellinus robustus	ekticka	Svampar	NT	Parasit på stammar men även grenar av levande oftast gamla ekar.
Xylobolus frustulatus	rutskinn	Svampar	NT	Naken ved på grova stammar och grenar av ek, framför allt i ekhagar.

Beskrivning av delområden

Den västligaste åkerholmen

Åkerholmen bär tydliga spår av tidigare bete i form av stora gamla vidkroniga ekar som växer jämnt spridda över området. Denna holme är mer tätbevuxen än övriga holmar och hassel förekommer rikligt. Inslag av lundflora förekommer, t.ex. trolldruva, ormbär och det högvuxna gräset hässlebrodd. I området finns det

död ved i olika nedbrytningsstadier och en del av de grova ekarna har tappat stora delar av de lägre grenarna på grund av att de trängs av igenväxningen.

Den lilla åkerholmen

En av åkerholmarna är mycket liten och stenig och på denna växer ett tiotal gamla vidkroniga ekar. Ekarna är glest ställda och solexponerade. Marken på holmen är blockig.

De två östligaste holmarna

De två östligaste holmarna domineras av grova vidkroniga ekar. Trädsiktet är relativt glest och många av träden har solbelysta kronor, även om de flesta stammarna är skuggade. På holmarna finns det död ved i form av lågor, stående döda träd samt nedfallna grenar. Mellan träden finns det öppna gläntor, jorden här är mycket bördig och fältsiktet utgörs till stor del av högvuxna nässlor, älggräs och annan ohävdsväxning. I busksiktet finns blommande och bärande buskar och småträd i form av slån, rosor, hagtorn m.m.

3.5 Kulturhistoriska bevarandevärden

Det finns inga kända fornlämningar inom reservatet. Området är beläget i en utpräglad jordbruksbygd och de grova ekarna utgör i sig ett biologiskt kulturarv.

PLANDEL

4. Skötselplan med bevarandemål och åtgärder

Trädklädd betesmark 7 ha.

Bevarandemål

Området domineras av gamla, grova och spärrgreniga ekar som i stor utsträckning är solexponerade. Trädskiktet är halvöppet med luckor, men det finns även slutnare partier där gamla grova ekar växer samman. En stor artrikedom är kopplad till de äldre ekarna och typiska arter för trädklädda betesmarker finns spridda i området. I flera av hålträden i området förekommer läderbagge. Föryngring av ek förekommer i den mån det finns plats bland de äldre träden. Förekomsten av träd och buskar som bedöms som igenväxning är liten och det finns ingen gran. Det finns inslag av grov död ved i området, både stående och liggande, samt blommande träd och buskar.

Skötselåtgärder

Åkerholmarna betas (eller slåttas) årligen i sådan omfattning att ingen skadlig ansamling av förna sker från år till år. Stödutfodring (med undantag av begränsad stödutfodring på våren och hösten) bör inte ske. Bete med häst riskerar att skada träden och bör därför inte ske.

Trädskiktet ska gallras främst kring grova ekar som har en spärrgrenig karaktär för att gynna ekarnas utveckling och de arter som är knutna till solbelysta ekar. I första hand prioriteras frihuggning runt jätteträd (träd grövre än 100cm i diameter, se skötselplanekartan). Ekar som är grövre än 70 cm i diameter, samt hålträd grövre än 40 cm i diameter får inte tas bort. Yngre ekar och efterträdare ska så långt möjligt sparas för att erhålla en kontinuitet över tiden av grova ekar inom området. För att undvika röjgödslingseffekt bör gallringen ske successivt under några års tid. Det är dock viktigt att en del blommande buskar, som t.ex. hagtorn, nypon, fågelbär och slån m.m. lämnas kvar i viss utsträckning, vilket kan ske i grupper, här och där. Vid behov sker röjning av igenväxningsvegetation.

Plantering av ek får ske i öppna ytor för att främja föryngringen av ek.

Nedfallna grova grenar och omkullfallna grövre träd ska lämnas kvar i området för att säkerställa tillgången av död ved. Om nedfallen ved eller vindfällan ligger olämpligt får de delas och flyttas inom området. Mindre döda grenar och träd får tas bort. Om ekar avverkas bör ved lämnas i området, helst i solexponerade lägen.

Vid restaurering av ekhagar finns det risk att ekarna invaderas av stackbildande skogsmyror. Sådan etablering riskerar att utrota andra insekter och spindeldjur. Myrstackar som bebos av skogsmyror i anslutning till träd och lågor kan därför behöva bekämpas på ett sätt som inte skadar övrig fauna.

Friluftsliv

Bevarandemål och skötselåtgärder

En mindre parkeringsplats bör anläggas vid vägen söder om reservatet. Information om reservatets naturvärden och föreskrifter ska lämnas på en informationstavla i anslutning till parkeringsplatsen. Reservatets gränser ska vara utmärkta i terrängen.

5. Uppföljning och tillsyn

5.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Förvaltaren ansvarar för att dokumentera utförda skötselåtgärder, samt att bedöma om dessa leder till att bevarandemålen uppfylls.

5.2 Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs regelbundet. Uppföljning av bevarandemålen ska ske genom standardiserade inventeringar.

5.3 Tillsyn

Länsstyrelsen ansvarar för att tillsyn sker inom området.

6. Kostnader och finansiering

Alla i planen redovisade åtgärder bekostas av offentliga medel inklusive miljöstöd till jordbruket. Även andra finansiärer, exempelvis fonder eller stiftelser, kan bli aktuella. Dessa medel skall i så fall administreras av Länsstyrelsen.

7. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Tabell 2. Intervall för genomförande och prioriteringsgrad på åtgärden: (1) Högsta prioritet; (2) Hög prioritet; (3) Lägre prioritet.

Skötselåtgärd	När	Prio
Gränsmarkering	Snarast	1
Informationstavlor	Snarast	1
Bete	Årligen	1
Gallring och utglesning av trädskiktet	Påbörjas snarast, sker etappvis under flera år och därefter vid behov	1-3
Uppföljning av utförda Skötselåtgärder	Efter åtgärd	1
Uppföljning av bevarandemål	Minst var 12:e år	3

8. Referenser

Gärdenfors, U. (ed.) 2010. Rödlistade arter i Sverige 2010 – The 2010 Red List of Swedish Species. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Vårdprogram U612 Strömsholms Kungsgård, Statens Fastighetsverk 2010

Kartor

Geometrisk karta 1722. LMV Akt T25-25:1

Avmättnings- och arrendekarta 1800-1811. LMV T25-25:15

Häradskartan 1905-1911. LMV Strömsholm J112-74-6

Bilaga

2.1 Skötselplanekarta